

Reactienota Circulair Materialenplan (CMP)

Onderdeel milieueffectrapport

Versie december 2025

Inhoud

Inleiding en leeswijzer	3
Bijlage 1: Overzicht insprekers.....	4
Bijlage 2: Zienswijzen en reacties	5

Inleiding en leeswijzer

In dit document staan alle reacties op de ingebrachte zienwijzen op het milieueffectrapport (verder: MER). Voor het gemak is het toetsingsadvies van de Commissie voor de milieueffectrapportage ook als zienwijze behandeld. Dit document is een deel van de totale reactienota waarin ook de zienwijzen op het ontwerp van het CMP zelf zijn opgenomen.

Dit document bevat 2 bijlagen.

Bijlage 1 bevat een tabel met de partijen die een zienwijze op het MER ingediend. De nummers komen overeen met de nummers van de insprekers in de totale reactienota, maar dit document bevat zoals gezegd alleen de zienwijzen op het MER en dus ook maar die partijen die daarop zienwijzen hebben ingediend.

In bijlage 2 zijn alle ingebrachte zienwijzen weergegeven en voorzien van een reactie. Ook is telkens aangegeven of de betreffende zienwijze heeft geleid tot aanpassing van de tekst van het CMP.

- De nummers uit de eerste kolom van de tabel in bijlage 1 zijn in de tabellen van bijlage 2 steeds terug te vinden in de derde kolom. Zo is na te gaan wie een bepaalde zienwijze heeft ingebracht en kan iedere inspreker ook de antwoorden op zijn of haar zienwijzen vinden.
- Waar in een antwoord op een zienwijze wordt verwezen naar een antwoord op een andere zienwijze, zijn de nummers van deze verwijzingen zoveel mogelijk interne links zodat de lezer snel door het document kan navigeren.

Bijlage 1: Overzicht insprekers

In onderstaande tabel staan de organisaties waarvan een reactie is ontvangen op het milieueffectrapport. Het nummer in de eerste kolom is gebruikt om in de tabellen in bijlage 2 aan te geven welke zienswijzen door de betreffende inspreker zijn ingebracht.

Nr.	Inspreker	Registratienummer IenW
059	B-CIS BV	103610338
094	Branchevereniging Immobilisatiebedrijven	103625945
161	Toetsingsadvies Cie-MER	n.v.t.

Bijlage 2: Zienswijzen en reacties

Zienswijzen op het Milieu Effect Rapport (MER)				
Nr.	Onderdeel en paragraaf van onderdeel MER	Inspreker(s) (nr, nr, nr)	Samenvatting zienswijze(n)	Reactie op zienswijze(n)
1.	MER algemeen	161	Het MER geeft geen beschrijving van alle milieueffecten van het gehele CMP1. Het MER beperkt zich tot het in beeld brengen van de milieueffecten van zes specifieke onderwerpen. Belangrijke maatschappelijke en milieukundig relevante onderwerpen, zoals schaarse en kritieke grondstoffen en ruimtebeslag komen niet of beperkt aan bod. Ook blijft de relatie tussen het afvalstadium en de daaraan voorafgaande schakels in de materialenketen grotendeels onderbelicht. Het MER geeft daarmee weinig inzicht in de samenhang binnen het plan en in hoe verschillende beleidskeuzes op elkaar inwerken. Daardoor blijft onduidelijk hoe het CMP1 bijdraagt aan het behalen van de eigen gestelde doelen van de overheid. De Commissie vindt de gekozen benadering te beperkt. De invoering van de circulaire economie heeft directe gevolgen voor de te maken keuzes in het afvalbeheer en hangt er dus onlosmakelijk mee samen. Daarnaast ontstaan in een economie gebaseerd op volledig circulair materialenbeheer nieuwe bedrijfstakken met mogelijk grote milieugevolgen (bijvoorbeeld voor ruimtebeslag en leefomgevingskwaliteit). De Commissie acht het noodzakelijk dat de samenhang tussen en de cumulatie van milieueffecten van het CMP als geheel in beeld worden gebracht. Er is meer inzicht nodig in de 'knoppen waaraan gedraaid kan worden' om de doelen voor circulariteit te halen, en wat dit voor de milieueffecten betekent. Hierbij mist een analyse van een aantal onderwerpen met mogelijk grote milieueffecten en/of waarover maatschappelijk debat ontstaat. De Commissie kan zich daarom niet vinden in de onderbouwing in het MER dat het volstaat om onderwerpen te beschrijven waarover die kaderstellend zijn voor besluiten over mer-(beoordelings)plichtige projecten. Verder ligt de aandacht in het MER nog vooral op de achterkant van de keten en wordt circulair materialenbeheer, de samenhang tussen en de cumulatie van milieueffecten onvoldoende inzichtelijk gemaakt.	De Commissie mer heeft gelijk dat de transitie naar een circulaire economie bij kan dragen aan bredere milieueffecten. Het CMP is echter niet een allesomvattend plan dat over de gehele linie de kaders stelt voor de transitie naar een circulaire economie. De bredere visie over hoe de Rijksoverheid de circulaire economie wil bevorderen is neergelegd in het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE). In het NPCE worden de doelen en de verschillende maatregelen en instrumenten beschreven die bij moeten dragen aan het bereiken van een circulaire economie in 2050. Het CMP is een van de instrumenten die hieronder vallen, maar zeker niet het enige. Het is belangrijk om de plaats en functie van het CMP en de verhouding tot het bredere beleidskader zoals neergelegd in het NPCE, goed te beschrijven. Om dit te verhelderen zal dit in het definitieve CMP beter worden toegelicht. Het CMP richt zich, net als het Landelijk Afvalbeheerplan (LAP), voor een belangrijk deel op uniform afvalbeheer in Nederland. Dat is immers ook waar de vergunningverlenende taken van het bevoegd gezag op gericht zijn. Het CMP geeft hiervoor de toetsingskaders. Waar het CMP verschilt van het LAP, is dat het meer overzicht biedt van andere stappen die in de keten (ontwerp, productie en gebruik) kunnen worden genomen om circulair te handelen. Hierin beschrijft het van toepassing zijnde beleid en regelgeving, relevante ketenpartijen, suggesties voor maatregelen en andere aspecten die een rol kunnen spelen bij de vraag of iets in meer of mindere mate circulair is. Deze teksten zijn informatief van aard. Er worden geen richtinggevende of kaderstellende uitspraken gedaan over ketenstappen die voorafgaan aan de afvalfase. Informatieve en beschrijvende teksten hebben naar hun aard ook geen milieueffecten. Deze onderdelen zijn daarom niet meegenomen in het MER, in lijn met de hiervoor geldende regelgeving onder de Omgevingswet. De reikwijdte van het MER is daarmee een direct uitvloeisel van de aard en de reikwijdte van het CMP zelf. De keuze voor de reikwijdte is uiteengezet in hoofdstuk 3 van de <u>Notitie Reikwijdte en Detailniveau</u> (NRD), waar het MER op is gebaseerd. In de NRD is ervoor gekozen om het MER alleen te richten op potentieel nieuw beleid (ten opzichte van het Landelijk Afvalbeheerplan) dat mogelijk kaderstellend zou kunnen zijn voor het beheer van afval in Nederland. Slechts een aantal onderdelen van het CMP is daadwerkelijk kaderstellend doordat zij bijvoorbeeld doorwerking hebben in vergunningverlening. Dit zijn de delen die in de NRD zijn opgenomen en daarmee ook in het MER terugkomen. Op een aantal punten is die reikwijdte die voortkomt uit het Besluit mer toch iets breder genomen dan puur nieuw kaderstellend beleid. Zo is er ook gekeken naar richtinggevende keuzes voor het instrument minimumstandaard. Er wordt overwogen om in het kader van het CMP het instrument minimumstandaard anders te gaan inzetten. Het gaat hier om een instrumentkeuze die niet direct tot nieuwe toetsingskaders leidt. Desondanks is dit wel in het MER meegenomen, omdat het op termijn zou kunnen leiden tot een ander gebruik van het instrument en daarmee ook tot nieuwe toetsingskaders.
2.	MER algemeen	161	In het algemeen mist een goede kwantitatieve beschrijving van de referentiesituatie en van de alternatieven. Er ontbreekt daarmee een goede basis om alternatieven mee te vergelijken.	De onderwerpen in het MER zijn primair gefocust op instrumentontwikkeling en niet op het maken van concrete beleidskeuzes voor specifieke afvalstoffen. Zo staat in de <u>Notitie Reikwijdte en Detailniveau</u> (NRD) bij onderwerp V (<i>onderscheid tussen vormen van recycling</i>) bijvoorbeeld expliciet dat het hier gaat om uitwerking op een hoger abstractieniveau dan bijvoorbeeld een LCA-vergelijking tussen verwerkingsopties en dat de specifieke casussen slechts voorbeelden zijn en niet zijn bedoeld om op basis van het MER specifieke minimumstandaarden aan te passen. Ook voor andere onderwerpen speelt dit. Het is daarom niet noodzakelijk geacht om de referentiesituatie te kwantificeren bijvoorbeeld in tonnen afval of emissies CO₂. Daar waar het kwantitatieve aspect wel relevant was – bijvoorbeeld bij de vraag om hoeveel terug te voeren residu het zou kunnen gaan bij onderwerp III in het MER (<i>import/export, terugvoer van residu</i>) - heeft dit wel degelijk aandacht gekregen. Vanuit de visie van de Commissie dat in het MER de cumulatie van milieueffecten van het CMP als geheel in beeld moeten worden gebracht (zie het antwoord op zienswijze 1 in deze tabel) is de wens tot kwantificering begrijpelijk. Echter is verder kwantificering niet nodig geacht vanwege de gekozen afbakening van het MER en omdat het vooral gaat om keuze op instrumentniveau, niet op inzet van het instrument in specifieke situaties. Het kwantificeren van deze effecten zou veel capaciteit hebben gevraagd, zonder dat het CMP voor deze onderwerpen anders zou zijn geworden.
3.	MER algemeen	161	De informatie is op onderdelen onvolledig en beschrijvingen zijn te kwalitatief. Dit geldt bijvoorbeeld voor de doelen en ambities en voor het onderwerp gezondheid. Gezondheid is een van de redenen voor een goed afvalbeleid en dit moet zorgvuldig in beeld zijn gebracht. Ook bevat het MER over verschillende onderwerpen, zoals hout, plastic verpakkingen en beton onjuiste informatie. Dit maakt het lastig om de resultaten goed te duiden.	• Zie voor meer aandacht voor kwantificering het antwoord op zienswijze 2 in deze tabel. • Zie voor het aspect gezondheid het antwoord op zienswijze 14 in deze tabel. • Zie voor hout, plastic verpakkingen en beton het antwoord op respectievelijk de zienswijzen 31, 30 en 29 in deze tabel.
4.	MER algemeen	161	Er ontbreekt een uitgewerkt monitoring- en evaluatie programma. Dit is van belang om te beoordelen of de doelen en ambities van het CMP1 worden gehaald en om de milieueffecten van de plannen te beoordelen.	Het is absoluut waar dat monitoring essentieel is in het bereiken van de circulaire economie. Dit gebeurt ook, alleen niet binnen het instrument CMP. Allereerst is relevant dat – anders dat in het LAP – het CMP geen eigen doelstellingen bevat. De overkoepelende circulaire economie doelstellingen horen in het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) thuis. In dit kader wordt er ook gemonitord door het Planbureau voor de Leefomgeving in de tweejaarlijkse Integrale Rapportage Circulaire Economie (ICER). Daarnaast is relevant dat het CMP één van de instrumenten is om de transitie naar een circulaire economie te realiseren. Het is in het algemeen lastig om vast te stellen in welke mate welk instrument heeft bijgedragen. Voor het kwantificeren van milieueffecten van de plannen wordt verwezen naar het antwoord op zienswijze 2 in deze tabel. Tot slot wordt het afvalbeheer (productie, verwerking, import, export) <u>al jaren gemonitord</u> en zowel nationaal als internationaal gerapporteerd. Dit gebeurt separaat van het LAP/CMP en de gevonden effecten en trends zijn ook het gevolg van alle inspanningen en programma's samen en niet alleen van het LAP/CMP.
5.	MER algemeen	161	Refererend aan de punten 1 tot en met 4 in deze tabel adviseert de Commissie deze punten op te lossen en in een aanvulling op het MER op te nemen, voorafgaand aan het nemen van een besluit over CMP1.	Zoals al aangegeven in het antwoord op zienswijze 1 in deze tabel voldoet de afbakening van het MER aan de wettelijke eisen en bevat het CMP geen nieuw en kaderstellend beleid voor projecten die zelf ook MER-plichtig zijn en waarvoor een ruimere reikwijdte van het MER nodig is. Onder verwijzing naar ook de antwoorden op zienswijzen 2 en 3 in deze tabel, wordt aanpassing van het MER niet noodzakelijk geacht.
6.	MER algemeen	161	De afval- en ketenplannen zijn opgenomen in het CMP1 en niet in het MER. Het CMP1 bevat zes ketenplannen (hout, kunstgras, textiel, papier en karton, beton, zonnepanelen). Keuzes in deze plannen hebben mogelijk	Er is bij het opstellen van het MER bewust gekozen om ook bij de afval- en ketenplannen alleen die plannen mee te nemen in het MER waarin nieuw kaderstellend beleid is opgenomen door middel van toetsingskaders voor het bevoegd gezag. Een groot deel van de ketenplannen bestaat uit toelichtende teksten zonder directe milieugevolgen. Deze onderdelen hoeven daarom niet

Zienswijzen op het Milieu Effect Rapport (MER)				
Nr.	Onderdeel en paragraaf van onderdeel MER	Inspreker(s) (nr, nr, nr)	Samenvatting zienswijze(n)	Reactie op zienswijze(n)
			grote milieugevolgen. Analyses en beschrijvingen hiervan horen dan ook zeker binnen de reikwijdte van het MER.	te worden meegenomen in het MER, zoals toegelicht is in het antwoord op zienswijze 1 in deze tabel. Onder de afval- en ketenplannen zijn er ook die wel toetsingskaders bevatten, maar waarin niets is gewijzigd ten opzichte van het LAP. Omdat hier geen sprake was wijzigingen in het beleid, zijn deze niet meegenomen in het MER. Niet al deze bestaande afval- en ketenplannen zijn eerder in een MER meegenomen. Dit gaat in sommige gevallen om toetsingskaders die al vele jaren bestaan en er zijn geen vragen vanuit bedrijven of bevoegd gezag om deze aan te passen. Zoals aanbevolen door de Commissie mer, gaan we deze bestaande toetsingskaders uit de afval- en ketenplannen wel alsnog mee te nemen in het MER. Dit zal komend jaar worden opgepakt, na invoering van het CMP.
7.	MER algemeen	161	De begrippen materialen en afvalstoffen worden niet consequent gebruikt (in een voetnoot noemt de Commissie voorbeelden). Dit is onwenselijk, gezien de bestaande maatschappelijke en juridische discussies over de kwalificatie van afval of geen afval (reststof, restroom).	In het CMP gaan sommige teksten expliciet alleen over de afvalfase en andere teksten juist over de fase er voor of over de hele keten. Met de overgang van LAP naar CMP speelt dit vaker dan vroeger. Er is in het CMP zoveel mogelijk geprobeerd om waar het over de afvalfase gaat dan ook expliciet de term afval(stof) te gebruiken en juist te vermijden wanneer het (ook) over de niet-afvalfase gaat. De Commissie noemt luiers als voorbeeld. Dat is een lastig voorbeeld omdat in het afvalplan wordt gesproken over 'luiers en incontinentiemateriaal' en in dat geval de term <i>materiaal</i> ook voor de afvalfase gebruikt wordt. Specifiek voor dat afvalplan is er in een aantal gevallen ter verduidelijking het woord 'gebruikte' toegevoegd aan het begrip luiers en incontinentiemateriaal.
8.	MER algemeen	161	Preventie van het gebruik van grondstoffen wordt alleen ingevuld met de term afvalpreventie. Dat is maar een deel van preventie van het gebruik van grondstoffen. Bijvoorbeeld bij textiel staan geen maatregelen voor het beperken van 'fast fashion' maar alleen iets over verwerking van textielafval.	Textiel komt in het MER aan de orde als voorbeeld bij onderwerp V in het MER en daar gaat het primair om de ontwikkeling van het instrument minimumstandaard en dus over de afvalfase. Mocht de Commissie zich hier niet beperken tot het MER, maar de vrijheid nemen om te reageren op het CMP zelf dan wordt er op gewezen dat zowel in het <u>hoofdstuk</u> als in de bijhorende <u>handreiking</u> naast afvalpreventie ook grondstoffengebruik een prominente plek heeft gekregen.
9.	MER algemeen	161	Het MER, inclusief de deelrapporten behandelt weliswaar de import- en export van diverse afvalstoffen, maar gaat niet in op de vraag of de import of export van deze afvalstoffen in milieuhygiënisch opzicht ook doelmatig is. Milieueffecten van verwerkingsmethoden in het buitenland komen niet aan de orde.	Allereerst wordt verwezen naar het antwoord op zienswijze 1 in deze tabel. De doelmatigheid van import en export in het algemeen is geen onderdeel van het MER omdat het CMP daarvoor geen nieuw en kaderstellend beleid bevat voor projecten die zelf ook MER-plichtig zijn. Daar komt bij dat op basis van Europese regelgeving en jurisprudentie de milieueffecten van de verwerking van afval in het buitenland primair ter beoordeling is van de overheid van het land van bestemming. Op basis daarvan zijn de mogelijkheden om hier via het CMP op te sturen beperkt.
10.	MER algemeen	161	Het MER hanteert voor de uitgewerkte alternatieven de huidige wijze van verwerking en het bestaand beleid als referentiesituatie. Ze doet dit voor de behandelde generieke onderwerpen en specifiek voor het instrument minimumstandaard. Er ontbreken in de referentie echter concrete cijfers, en een kwantitatieve duiding van trends en ontwikkelingen (autonome ontwikkeling bij onveranderd beleid). Zo bevat het MER geen scenario's voor de ontwikkeling van het afvalaanbod en de afvalverwerking tot 2030 en 2050. Dit betekent dat de referentie kwalitatief is bepaald. De basis voor een goede beoordeling en vergelijking van de toegekende scores is daardoor onvoldoende.	Zie het antwoord op zienswijze 2 in deze tabel.
11.	MER algemeen	161	Het MER geeft alleen een algemene beschouwing over circulair materialenbeleid vanuit een aantal deelonderwerpen. Een helderder redeneerlijn zou zijn om achtereenvolgens uit te werken: 1) een evaluatie van het huidige beleid, 2) het vaststellen van een referentiesituatie kwantitatief), 3) het vaststellen van kwantitatieve doelen en doelbereik, 4) het bepalen van realistische alternatieven om de doelen te halen en 5) de effectbeschrijving. Door de gekozen, beperkte reikwijdte ontbreken ook scenario's voor verschillende beleidskeuzes in het CMP (CMP-breed) en gevoeligheidsanalyses. Hierdoor zouden consequenties van verschillende keuzes beter in beeld zijn gekomen. Deze interactie was van meerwaarde geweest bij het opstellen van het CMP1 en zou ook waardevolle informatie hebben gegeven voor het monitoring- en evaluatieprogramma.	Zie de antwoorden op de zienswijzen 1, 2 en 4 in deze tabel.
12.	MER algemeen	161	De analyses van de onderwerpen en alternatieven zijn in het MER vooral kwalitatief uitgewerkt. Dit geldt zowel voor informatie over de hoeveelheden afval en de toepassing daarvan in de gepresenteerde referenties en de alternatieven, als voor de beschrijving van de milieueffecten. Een meer kwantitatieve onderbouwing van de analyses is nodig. Dit geeft een beter inzicht in de omvang van de milieueffecten van de alternatieven. Ook geeft dit inzicht in welke mate alternatieven bijdragen aan de doelstellingen voor de circulaire economie en eventueel aan andere beleidsdoelstellingen.	Zie de antwoorden op de zienswijzen 1 en 2 in deze tabel.
13.	MER algemeen	161	Werk de zorgstoffen concreter uit en geef aan: a. In welke typen afvalstromen een bepaalde categorie zorgstoffen al dan niet een probleem vormt. b. In welke mate bestaand (ander) beleid borgt dat zorgstoffen bij hergebruik/recycling in producten niet in concentraties voorkomen die tot risico's leiden. c. In hoeverre zorgstoffen ook aan de voorkant van de keten voorkomen, zodat de milieueffecten beter in beeld komen.	Ten tijde van het opstellen van de <u>Notitie Reikwijdte en Detailniveau</u> (NRD) was de beeldvorming over wat te doen met zorgstoffen (anders dan ZZS) in het CMP nog niet zover gevorderd dat er al zicht was op specifieke zorgstof/afvalstof combinaties die mogelijk aandacht zouden moeten krijgen in (de minimumstandaarden van) het CMP en dus ook in het MER. Destijds was wel bekend dat als hierin risico's zouden zitten, deze via het formuleren van een minimumstandaard zouden moeten worden beperkt. Parallel met het opstellen van het MER is wel gestart met onderzoek naar mogelijk risico's van zorgstof/afvalcombinaties door het RIVM. Gezien het tijdpad heeft dit nog niet geleid tot gewijzigde minimumstandaarden in het CMP. Er is namelijk nog geen goed beeld of door de aanwezigheid van bepaalde zorgstoffen (anders dan ZZS) de recycling van afvalstoffen (die gerecycled kunnen worden) moet worden ontraden vanwege milieu- of gezondheidsrisico's. Daar is meer onderzoek voor nodig. Zover is het proces nog niet op dit moment. Wellicht ten overvloede wordt opgemerkt dat er wel reeds zorgstof/afvalstof combinaties in het CMP zitten, namelijk hoe luiers veilig te recylen zijn i.r.t. medicijnresten. Dit zat echter ook al in LAP3 en is geen nieuw beleid en daarom ook geen onderwerp van het MER.
14.	MER algemeen	161	Kwantificeer en beoordeel voor de belangrijkste zorgstof-afvalcombinaties de risico's voor mens en milieu. Breng ook de gezondheidswinst door de afname van het gebruik van (schadelijke) materialen en grondstoffen door het uitvoeren van het CMP1 in beeld.	Zie als eerste de antwoorden op zienswijzen 1 en 2 in deze tabel. In het MER is het risico op verspreiding van zorgstoffen een terugkerend aspect om alternatieven op te scoren. Binnen het CMP is er daarom zeker aandacht voor een verwerking die veilig is voor mens en milieu, een voorwaarde voor een circulaire economie. Het CMP is echter niet het aangewezen instrument om in kwantitatieve zin in te gaan op de gezondheidsvoordelen van een circulaire economie.

Zienswijzen op het Milieu Effect Rapport (MER)				
Nr.	Onderdeel en paragraaf van onderdeel MER	Inspreker(s) (nr, nr, nr)	Samenvatting zienswijze(n)	Reactie op zienswijze(n)
15.	MER algemeen	161	Op een aantal plaatsen bevat het MER feitelijk onjuiste en soms verouderde informatie, zoals over plastic verpakkingen, hout en recycling. Daarbij mist ook de uitwerking van belangrijke milieukundige aandachtspunten. De Commissie geeft in een bijlage een aantal voorbeelden (<i>Red: zie zienswijzen 30 en 31 in deze tabel</i>). Advies is de onjuiste informatie te verbeteren.	Zie voor een reactie op de door de Commissie genoemde voorbeelden de antwoorden op zienswijzen 30 en 31 in deze tabel. Zoals uit de antwoorden blijkt wordt het verbeteren van de informatie in ieder geval niet nodig geacht om het CMP te kunnen vaststellen omdat ze niet essentieel zijn voor het abstractieniveau van de onderzoeksvraag in het MER.
16.	MER algemeen	161	In verschillende deelrapporten van het MER wordt verder slechts zeer beperkt gerefereerd aan literatuur of andere bronnen (dit geldt bijvoorbeeld in het rapport over immobilisatie). Hierdoor is onduidelijk in hoeverre de analyses zijn gebaseerd op 'harde data' of andere informatie van derden, of dat sprake is van aannames of inzichten van de auteurs van het MER.	Het deelrapport over immobilisatie bevat 29 voetnoten en dat zijn (op 1 na) allemaal bronverwijzingen. In andere deelrapporten is het aantal bronverwijzingen soms nog veel groter (93 voetnoten in deelrapport V, ook hier op 1 na allemaal bronverwijzingen). De opmerking van de Commissie wordt daarom niet herkend.
17.	MER algemeen	161	Het MER geeft per onderdeel aan of er sprake is van een (zeer) positief, een neutraal of (zeer) negatief effect. In veel gevallen is niet goed navolgbaar waarom een bepaalde score is gegeven. Specifiek voor het criterium realiseerbaarheid onderbouwt het MER vaak niet hoe de score voor dit onderwerp tot stand is gekomen en op basis van welke criteria de mate van realiseerbaard is beoordeeld.	Deze opmerking van de Commissie wordt niet herkend. In de deelrapporten wordt vrijwel iedere score gemotiveerd. Ten aanzien van realiseerbaarheid wordt hier voor ieder alternatief expliciet tekst aan gewijd, soms 1 alinea maar niet zelden meer dan een pagina per alternatief.
18.	MER algemeen	161	De Commissie adviseert om een monitoringprogramma uit te werken dat het mogelijk maakt te toetsen of de feitelijke milieueffecten overeenkomen met de in het plan beschreven milieueffecten. Doe dit zo kwantitatief mogelijk en breng ook maatregelen in beeld om bij te sturen als er sprake is van ongewenste milieueffecten.	Zie het antwoord op zienswijze 2 en 4 in deze tabel.
19.	over het CMP (i.r.t. het MER)	161	Uitwerking van beleid voor de circulaire economie vindt in verschillende plannen plaats en besluitvorming vindt door verschillende bevoegde gezagen plaats. Het CMP1 is één van de beleidsinstrumenten. De samenhang tussen de relevante plannen en de (omvang van de) bijdrage die het CMP1 levert aan het behalen van de doelen van de circulaire economie is in het CMP1 niet beschreven. Het gaat hier in ieder geval om de relatie met het Nationaal milieubeleidsplan (NMP) en het Nationaal programma Circulaire Economie (NPCE) en de lessen die getrokken worden uit de Integrale Circulaire-Economie Rapportages (ICER). Niet duidelijk is welke kwalitatieve én kwantitatieve bijdrage de verschillende plannen moeten leveren aan het behalen van de doelstellingen van de circulaire economie. Op basis van deze documenten is bovendien niet transparant wie voor welk onderdeel verantwoordelijk is, hoe afstemming plaatsvindt en welke planning wordt aangehouden. Er ontbreekt een agenda met daarin opgenomen hoe het halen van de doelen georganiseerd en geborgd wordt. Dit bemoeilijkt zowel een goede toetsing van het halen van de doelen van het CMP1 en de circulaire economie als het prioriteren van maatregelen. Dit is essentiële informatie voor bestuurders om besluiten te kunnen nemen.	Om de transitie naar de circulaire economie te bereiken en verder vorm te geven heeft het Rijk diverse instrumenten ter beschikking. De visie, doelen en bijbehorende maatregelen zijn opgenomen in het Nationaal Programma Circulaire Economie (NPCE) waarover periodiek door het PBL wordt gerapporteerd. Het NPCE zet de grote lijnen uiteen, geeft aan waar de inspanningen van de rijksoverheid op zijn gericht en welke specifieke maatregelen daarbij horen. De ICER-rapportages horen bij de beleidscyclus van het NPCE. In 2025 vindt de actualisatie van het NPCE plaats. De onderwerpen die in het NPCE zijn opgenomen overstijgen de focus van het CMP. Het CMP is niet het hoofdinstrument om uit te leggen wat de stand van de circulaire economie is en ook niet de plek om de samenhang tussen de diverse instrumenten te schetsen en hun bijdrage aan de transitie te duiden. In het hoofdstuk 'Wat is het CMP' is de samenhang tussen het NPCE en het CMP kort toegelicht. In het hoofdstuk 'Over de toetsingskaders' wordt uitgelegd hoe het CMP doorwerkt in verschillende besluiten van overheden, zoals vergunningen of decentrale regels. Dit is naar aanleiding van de reactie van de commissie verduidelijkt. Voor het al dan niet kwantificeren van effecten in het MER wordt verder verwezen naar het antwoord op zienswijze 2 in deze tabel.
20.	over het CMP (i.r.t. het MER)	161	Het huidige CMP1 wordt gezien als een groeidocument, maar heeft de focus nu nog vooral op de afvalketen. Daarmee past het in de lijn van de eerdere afvalstoffenplannen (LAP 1-3). Een volwaardig CMP1 omvat de hele materialenketen. Echte vraagstukken over circulariteit blijven daardoor onderbelicht. Gelet op de urgentie om doelen voor circulariteit te behalen, moet wel duidelijk zijn hoe en in hoeverre (kwantitatief) deze doelen zullen worden gehaald. Het geeft hiervoor slechts zeer beperkt handvatten. Vanuit het Rijk vraagt dit om een goede coördinatie tussen de verschillende betrokken ministeries. Geadviseerd wordt de doelen te kwantificeren en concreet te maken.	Dat het CMP vooral focust op de afvalketen is vanuit het MER bezien een beeld dat kan blijven hangen (zie ook het laatste deel van het antwoord op zienswijze 1 in deze tabel). Echter is het CMP wel degelijk breder en wordt er veel aandacht besteed aan andere ketenstappen, zij het informierend. Voor de relatie van het CMP met CE-doelen zie het antwoord op zienswijze 4 in deze tabel. Verder is het CMP niet de plek om een overzicht te schetsen van de stand van de circulaire economie is en ook niet de plek om de samenhang tussen de diverse instrumenten (zie antwoord op zienswijze 19 in deze tabel). Conclusie: Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het CMP.
21.	over het CMP (i.r.t. het MER)	161	Het is niet duidelijk in hoeverre bij het afbakenen van onderwerpen en het maken van keuzes gebruik is gemaakt van de ervaringen in het LAP3, evaluaties van het PBL over de circulaire economie (ICER), input van stakeholders en mogelijke andere bronnen. Dit zou volgens de reactienota via een stakeholderenquête uit 2021 worden behandeld. In het CMP1 is hierover geen informatie opgenomen. Deze informatie is behalve voor het CMP1 ook voor het MER van belang om zinvolle beleidsalternatieven te kunnen afwegen en deze te vergelijken met de referentiesituatie.	In de <u>reactienota</u> op de NRD is aangegeven dat aan de evaluatie van LAP3 invulling is gegeven door middel van de stakeholdersenquête die in 2021 is afgenomen. Via de enquête is om inbreng gevraagd van bedrijven en overheden voor zowel een evaluatie van het LAP als voor de ontwikkeling van het CMP. De conclusies uit de enquête zijn te downloaden op de website op de pagina ' <u>Hoe komt het CMP tot stand</u> '. In de hoofdlijnennotitie bij het Ontwerp-CMP is ook de totstandkoming van het CMP toegelicht en zijn voor de belangrijkste onderwerpen voor het CMP de overwegingen beschreven. Hierin zijn per onderwerp van de MER ook de resultaten en overwegingen toegelicht. Het wordt niet noodzakelijk geacht om deze procesinformatie ook in het CMP zelf op te nemen.
22.	over het CMP (i.r.t. het MER)	161	Het realiseren van een circulaire economie is een langjarig cyclisch, adaptief proces waarin op basis van tussentijdse resultaten bijgestuurd zal worden. Niet duidelijk is hoe monitoring en evaluatie als instrument zullen worden ingezet. De Commissie wijst erop dat monitoring en evaluatie belangrijk zijn om bij te houden in hoeverre de doelen worden gehaald en om -als ze niet worden gehaald- te bepalen aan welke knoppen kan worden gedraaid om ze alsnog te behalen, en wat daarvan de milieueffecten zijn. Dit ondersteunt een goede en continue wisselwerking tussen planvorming en het in beeld brengen en houden van alternatieven en milieueffecten.	Zie het antwoord op zienswijzen 2, 19 en 20 in deze tabel.
23.	over het CMP (i.r.t. het MER)	161	Ook in de ketenplannen ligt de nadruk nog steeds op de achterkant van de keten. Een ketengerichte benadering van grondstoffen en afvalstoffen ontbreekt. De ketenplannen gaan over prioritaire afvalstromen en niet over prioritaire grondstoffen en materialen in de economie. Dit zorgt ervoor dat belangrijke informatie over de milieueffecten van de hele keten nu niet in beeld is.	De ketenplannen maken – zie ook de <u>Notitie Reikwijdte en Detailniveau</u> (NRD) – geen onderdeel uit van het MER. Het CMP bevat kennis en kaders voor 60 specifieke materialen in ketenplannen en afvalplannen. De afvalplannen bestaan uit een toetsingskader en een toelichting voor de verwerking van de afvalstof. In de ketenplannen staat ten opzichte van een afvalplan extra informatie. Een ketenplan beschrijft de hele keten van ontwerp, productie, gebruik en verwerken. Het geeft naast de toetsingskaders voor vergunningverlening van afvalstoffen kennis over circulaire economie en de relevante wetgeving door de keten heen voor dat materiaal of product. Deze extra informatie bevatten echter geen kaderstellend of richtinggevend beleid voor MER-plichtige projecten die in het MER aan de orde moet komen. De reden dat het CMP alleen informatie en geen toetsingskaders geeft bij de wetgeving aan de voorkant van de keten, is dat daar ander type wetgeving geldt, waarbij geen afwegingsruimte wordt geboden via vergunningen of kennisgevingen. Denk bijvoorbeeld aan de Europese regels voor producten en stoffen. Dit is toegelicht in het hoofdstuk 'Wat is het CMP'. De relevante wetgeving door de keten heen en de rol van het CMP is verder toegelicht in het hoofdstuk 'Overzicht wetgeving'. Deze zienswijze heeft niet geleid tot een wijziging van het CMP.
24.	1.3	059, 094	In de " <i>reactienota zienswijzen – NRD ten behoeve van de Milieueffectrapportage voor het Circulair Materialenplan, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, januari 2023</i> " zijn vele reacties van belanghebbenden niet overgenomen. Waarom en met welke motivatie (en bevoegdheden) is dit gedaan?	Er is in de <u>reactienota</u> gekozen voor een thematische bespreking op hoofdlijnen en niet voor een reactie per inspreker. In hoofdstuk 2 van de reactienotie is wel in algemene zin besproken.

Zienswijzen op het Milieu Effect Rapport (MER)				
Nr.	Onderdeel en paragraaf van onderdeel MER	Inspreker(s) (nr, nr, nr)	Samenvatting zienswijze(n)	Reactie op zienswijze(n)
			Tevens impliceert dit dat de opstellers van deze reactienota een eigen wens/visie willen neerzetten zonder voldoende input van de belanghebbenden mee te nemen.	
25.	1.5	059, 094	Een kwalitatieve beoordeling is gestoeld op meningen. Het is onwenselijk dat een kwalitatieve beoordeling, ten koste van een meetbare kwantitatieve beoordeling, de boventoon voert bij een MER. Voordat deze MER goed en zonder discussie gebruikt kan worden in het verdere CMP zal de milieu impact gekwantificeerd moeten worden.	Zoals aangegeven in het antwoord op zienswijzen 16 en 17 in deze tabel wordt in de deelrapporten vrijwel iedere score gemotiveerd. Voor de vraag in hoeverre kwantificering van alle milieueffecten nodig is voor de onderzoeksvragen zoals die in het MER aan de orde zijn wordt verwezen naar het antwoord op zienswijze 2 in deze tabel.
26.	2.3.2	161	De tekst <i>Het vaststellen van minimumstandaarden voor zorgstof-afvalstof combinatie heeft een (sterk) positief effect voor de indicator 'risico's voor mens en milieu', in gevallen dat er risico's zijn dat de zorgstoffen in het milieu kunnen verspreiden en op kortere of langere termijn een gevaar voor de volksgezondheid en het milieu kunnen vormen.</i> acht de Commissie onvoldoende onderbouwd en zou bovendien ten onrechte suggereren dat er geen andere milieuregelgeving zou zijn die voorkomt dat risicostoffen zo maar in het milieu terecht kunnen komen.	Zie allereerst onze reactie op zienswijze 13 in deze tabel. Zoals daar gemeld moet nog een beoordeling plaatsvinden of het überhaupt noodzakelijk is om nieuwe minimumstandaarden vast te stellen voor het verwerken van concrete afvalstoffen met specifiek benoemde zorgstoffen (anders dan ZZS). Als dat wordt overwogen voor een specifieke afvalstof, zal altijd eerst in kaart worden gebracht of er andere mechanismen zijn die eventuele risico's ondervangen. Alleen als het nodig wordt geacht dat een minimumstandaard hiervoor noodzakelijk is, kan deze worden opgesteld. Dit speelt ten vroegste bij een eerste wijziging van het CMP. Wellicht ten overvloede wordt vermeld dat bijvoorbeeld productregelgeving bij lange na niet alle risico's van zorgstoffen afdekt omdat die vaak nog uitgaat van productie met primair materiaal. Hier zijn wel ontwikkelingen in te verwachten gezien de doelstelling (zeker ook Europees) om toe te werken naar een circulaire economie.
27.	deelrapport 5, paragraaf 5.3	161	Het wordt niet duidelijk wat de asfaltbranche (VBW-5 Asfalt) en bijvoorbeeld Rijkswaterstaat in zijn geheel van deze techniek (<i>Red: inzet van bitumen uit dakafval in asfalt</i>) vindt. Een verwijzing naar één bedrijf geeft onvoldoende onderbouwing van de potentiële toekomstige verwerking van bitumineus dakafval.	De uitwerking van asfalt als onderdeel van deelproject V is bedoeld als een voorbeeld om op instrumentniveau (de minimumstandaard) iets te kunnen zeggen over de meerwaarde van het sturen op een specifieke vorm van recycling (zie ook het antwoord op zienswijze 2 in deze tabel). Het is niet de bedoeling geweest om op basis van het MER de minimumstandaard voor specifieke afvalstoffen aan te passen. De vraag naar de potentie van de vormen van recycling komt pas aan de orde wanneer wel wordt overwogen om voor een specifieke vorm van recycling de minimumstandaard aan te passen. Hetzelfde geldt bijvoorbeeld voor aspecten als kosten, beschikbare verwerkingscapaciteit en de wijze van verwerking in de ons omringende landen. Dit zijn allemaal aspecten die bij het eventueel aanpassen van een specifieke minimumstandaard in beschouwing worden genomen maar die niet passen bij het abstractieniveau van de in het MER gestelde onderzoeksvraag.
28.	deelrapport 5, paragraaf 5.4	161	Voor de uitwerking van bitumineus dakafval is de (kwalitatieve) analyse is navolgbaar, maar kwantitatieve milieu-informatie ontbreekt terwijl wel wordt aangegeven dat deze beschikbaar is in uitgevoerde mLCA's.	De uitwerking van dakafval als onderdeel van deelproject V is bedoeld als een voorbeeld om op instrumentniveau (de minimumstandaard) iets te kunnen zeggen over de meerwaarde van het sturen op een specifieke vorm van recycling (zie ook het antwoord op zienswijze 2 in deze tabel). In dat antwoord is ook al ingegaan op de vraag in hoeverre kwantificering van alle milieueffecten nodig is voor de onderzoeksvragen zoals die in het MER aan de orde zijn. Hoewel niet strikt nodig voor de uitwerking in het MER wordt wel onderschreven dat een link naar de betreffende studie in het MER had moeten worden opgenomen. In het definitieve CMP komt deze link in het afvalplan dakafval.
29.	deelrapport 5, paragraaf 6	161	De onderbouwing is op enkele punten onvoldoende: a. Door de beknoptheid van de analyse in het MER zijn de getrokken conclusies moeilijk navolgbaar. Zo wordt voor de milieueffecten verwezen naar 'recente mLCA's' die in het MER verder niet zijn toegelicht. De analyse en de conclusies zouden beter navolgbaar zijn als de gehanteerde uitgangspunten, de mLCA's zouden zijn opgenomen. b. Uit Het MER blijkt niet welke stappen kunnen of moeten worden gezet om betonpuin op een hoogwaardiger wijze te kunnen verwerken en inzetten. Het ketenplan beton geeft hierover ook geen duidelijkheid. Ook is hier onduidelijk wat het standpunt is van bijvoorbeeld de Betonvereniging en Bouwend Nederland en de BRBS. c. Een link naar de gebuikte studie "Betonketenanalyse voor CMP". ontbreekt. d. Het MER noemt een persoonlijke communicatie met de BRBS als bron voor de verwachting wel dat de markt slim breken technisch snel kan oppakken.' Uit betreffende voetnoot in het MER volgt echter niet wat het standpunt is van de BRBS.	a. Zie het antwoord op de het antwoord op zienswijzen 16 en 17 in deze tabel. De mLCA waar naar wordt verwezen is <u>inmiddels gepubliceerd</u> en de link zal worden opgenomen in het definitieve ketenplan beton. b. De uitwerking van beton als onderdeel van deelproject V is bedoeld als een voorbeeld om op instrumentniveau (de minimumstandaard) iets te kunnen zeggen over de meerwaarde van het sturen op een specifieke vorm van recycling. De vragen die de Commissie heeft passen dan ook niet bij het abstractieniveau van de in het MER gestelde onderzoeksvraag. c. Zie onder a. d. Het gaat hier om feitelijke informatie over een te verwachten marktontwikkeling. Het standpunt van de BRBS over deze verwerkingswijze van beton wordt niet relevant geacht voor de vraag of het inzetten van de minimumstandaard voor het maken van onderscheid tussen vormen van recycling hier wenselijk is.
30.	deelrapport 5, paragraaf 7	161	De Commissie heeft meerdere opmerkingen bij deze paragraaf die kort samengevat neerkomen op: • De gebruikte cijfers over hoeveelheden zijn niet de meest recente. • Er zijn wel degelijk cijfers voor nascheiding. • De omschrijving genoemde producten van vergassing en pyrolyse kan beter. • In figuur 7.1 staan bij solvolyse en magnetische depolymerisatie de pijlen verkeerd. • In tabel 7.1 mist een aantal recente ontwikkelingen. • Paragraaf 7.3 spreekt nog van het Afvalfonds terwijl dat hernoemd is tot "Verpact". • Bij duiding van chemische recycling is geen onderscheid gemaakt tussen korte keten en lange keten technieken en ook niet tussen de verschillen in CO₂ scores tussen deze twee categorieën. • Het MER noemt niet dat diverse initiatieven in Europa op het gebied van pyrolyse of vergassing van afval uiteindelijk niet levensvatbaar bleken en onderbouwt de passage over pyrolyse voor wat betreft de technische en economische haalbaarheid onvoldoende.	De uitwerking van kunststof verpakkingen als onderdeel van deelproject V is bedoeld als een voorbeeld om op instrumentniveau (de minimumstandaard) iets te kunnen zeggen over de meerwaarde van het sturen op een specifieke vorm van recycling. Hoewel de opmerkingen van de Commissie deels correct zijn betreft het geen zaken die essentieel zijn voor het abstractieniveau van de onderzoeksvraag in het MER.
31.	deelrapport 5, paragraaf 9	161	De analyse gaat voorbij aan het feit dat A- en B-hout in de praktijk grotendeels afzonderlijke afvalstromen zijn met verschillende toepassingsmogelijkheden. Daarnaast is de praktijk dat een groot deel van het A- en B-hout niet wordt gerecycled, zoals de analyse stelt, maar als biomassa brandstof wordt gebruikt voor energieproductie. De beleidsvraag gaat dus niet (alleen) over verschillende vormen van recycling, maar vooral ook over de concurrentie tussen energietoepassingen en materiaalrecycling.	Het is niet duidelijk waarom de Commissie meent dat A- en B-hout in praktijk grotendeels afzonderlijke stromen zijn. Beide soorten hout worden namelijk meestal als 1 afvalstroom verzameld en verwerkt. Ook in bijlage II van het Besluit activiteiten leefomgeving – de basis voor het gescheiden houden van afvalstoffen – vallen A- en B-hout onder dezelfde categorie. Daarnaast is de uitwerking van hout als onderdeel van deelproject V bedoeld als een voorbeeld om op instrumentniveau (de minimumstandaard) iets te kunnen zeggen over de meerwaarde van het sturen op een specifieke vorm van recycling. Inzet van hout als brandstof en concurrentie van die route met recycling is zeker relevant, maar niet voor de vraag die voorligt in het MER.
32.	deelrapport 5, paragraaf 10	161	De paragraaf over luiers gaat alleen over recycling of verbranding en mist de meer circulaire optie van herbruikbare luiers of hybride (deel herbruikbaar). Op basis van de LCA van wasbare en eenmalige luiers (CE Delft in opdracht van RWS) had de beschouwing circulariteit beter kunnen dekken met aandacht voor deze optie.	De uitwerking van luiers als onderdeel van deelproject V is bedoeld als een voorbeeld om op instrumentniveau (de minimumstandaard) iets te kunnen zeggen over de meerwaarde van het sturen op een specifieke vorm van recycling. Hergebruik van luiers is voor de transitie naar een circulaire economie zeker relevant, maar hoort niet binnen dit onderdeel van het MER omdat het geen recycling betreft.
33.	deelrapport 6, algemeen	161	Hier wordt het minder storten door vermijden van primaire materialen in het buitenland betrokken als criterium in de milieuvergelijking. Los van de vraag of het aannemelijk is dat in het buitenland minder primair	Wat er wordt uitgewerkt in het deelrapport is dat recycling in Nederland leidt tot minder gebruik van primaire grondstoffen. Hierdoor is minder winning van delfstoffen nodig en daarmee is er ook minder afval dat bij deze winning vrij komt en wordt gestort. Deze winst vindt voor een groot in het buitenland plaats omdat daar een groot deel van de in Nederland gebruikte en

Zienswijzen op het Milieu Effect Rapport (MER)				
Nr.	Onderdeel en paragraaf van onderdeel MER	Inspreker(s) (nr, nr, nr)	Samenvatting zienswijze(n)	Reactie op zienswijze(n)
			materiaal wordt gestort als huishoudelijk afval hier beter wordt nagescheiden, is de vergelijking met afval/CE effecten in het buitenland elders in het MER niet gemaakt.	afgedankte grondstoffen gewonnen worden. Recycling in Nederland in de studie waar naar wordt gerefereerd leidt dus indirect tot minder storten (van winningsafval), maar voor een deel in het buitenland. Verder meent de commissie dat het storten in het buitenland door het MER heen op verschillende manieren wordt betrokken. Dat is echter niet het geval. Het enige wat gebeurt is dat op pagina 18 van deelrapport VI wordt opgemerkt dat in de eerdere studie ook minder storten van winningsafval in het buitenland een rol heeft gespeeld. Dit is vermeld om aan te geven dat wanneer wordt aangesloten bij die eerdere studie positieve effecten in het buitenland deels de scores bepalen en we ons niet rijk moeten rekenen in eigen land.
34.	deelrapport 6, paragraaf 4.7	161	Bij de uitwerking van alternatief VI.e wordt voorbijgegaan aan de hoogwaardige manier van verbranden van afvalstoffen in Nederland met energieopwekking en een adequate rookgasreiniging versus de verspreiding van diffuse emissies en eeuwigdurende nazorg bij stortplaatsen.	Het gaat bij dit alternatief om het voorkomen van verbranding van recyclebaar materiaal door het stellen van eisen aan de sortering van gemengd afval. Dit moet leiden tot meer recycling en minder integrale verbranding van de afvalstof of delen daarvan die nog recyclebare delen bevatten. Dit kan betekenen dat een klein en inert (niet brandbaar, niet biologisch afbreekbaar) deel van de afvalstof verschuift naar de stort. Binnen de transitie naar een circulaire economie is het onvermijdelijk dat bepaalde residuen of verontreinigde stromen zullen moeten worden gestort. Dit moet wel zo veel mogelijk worden vermeden. Het ligt niet in de lijn der verwachting dat de stort van inert residu nog leidt tot diffuse emissie. Het is ook niet nodig om hier op emissieniveau op in te gaan, gezien de systeemkeuze die in het MER voorligt (zie ook het antwoord op zienswijze 2 in deze tabel).
35.	CMP, afvalplan kunststoffen	161	Hierin staat geen informatie over het maken van kunststof (de voorkant van de keten). Zo wordt niet inzichtelijk dat kunststoffen uit India komen, die gemaakt zijn uit Russische olie. Ook komt het grotere upstream methaan lek bij olie en gaswinning voor kunststoffen en de afhankelijkheid van China niet aan bod.	Voor de reden waarom het MER focust op de afvalfase wordt verwezen naar de laatste alinea van het antwoord op zienswijze 1 in deze tabel. Daarnaast wordt verwezen naar het antwoord op zienswijze 23 in deze tabel. Daar wordt in gegaan op het feit dat alleen in ketenplannen informatie wordt gegeven over de gehele keten en in afvalplannen niet. Ten derde ligt de vraag of kunststoffen in India worden geproduceerd uit Russische olie buiten de reikwijdte van het CMP, evenals de vraag of het Ministerie daar beleidsmatig op wil sturen. Hetzelfde geldt voor upstream methaanlek of de afhankelijkheid van China.
36.	CMP, ketenplan kunstgras	161	Het MER beschrijft vrijwel alleen wat er moet gebeuren met kunstgras dat als afvalstroom wordt afgevoerd na gebruik. De grote lekkage van infill kunststof naar omgeving gedurende het gebruik van kunstgrasvelden komt nauwelijks aan de orde. Een afweging over een alternatieve maatregel zoals verbod op infill van versnipperde autobanden die veel vervuiling geven wordt niet gemaakt.	Voor de reden waarom het MER focust op de afvalfase wordt verwezen naar de laatste alinea van het antwoord op zienswijze 1 in deze tabel. Daarnaast wordt in het CMP zowel in het afvalplan 'banden en rubber' als in het ketenplan 'kunstgras' ingegaan op infill. In beide plannen wordt aangehaald dat dit wordt verboden. Dit is echter geen kaderstellende of richtinggevende beleidskeuze in het CMP, maar volgt uit bijlage XVII Reach. Zolang het nog wordt gebruikt, is de gebruiker verplicht om verspreiding naar de omgeving te voorkomen. Ook dit volgt niet uit het CMP, maar uit het zorgplichtartikel van de Omgevingswet. Er is dus geen sprake van een nieuwe beleidskeuze die kaderstellend is voor een MER-plichtig project en dus ook geen reden dit in het MER mee te nemen.
37.	zorgstoffen in het MER	161	Vanwege het sterk heterogene karakter van het onderwerp zorgstoffen vindt beoordeling op een hoger abstractieniveau plaats en kent een grote bandbreedte. De analyse blijft daarmee een beoordeling op hoofdlijnen en is naar de mening van de Commissie incompleet. Het gaat hier om problematische stoffen voor mens, dier en milieu, zoals PFAS, microplastics maar ook toxische stoffen als benzeen. Daarom geeft de beoordeling onvoldoende informatie over de milieueffecten. Ook vindt onterecht een verdere inkadering plaats naar alleen zorgstoffen in afvalstoffen. De Commissie geeft voorbeelden waarin verspreiding juist in de gebruiksfase een aandachtspunt is.	Het was, gezien het tijdpad, niet anders mogelijk dan dat de beoordeling op dit abstractieniveau heeft plaatsgevonden. Zie ook de reactie op zienswijze 13 in deze tabel. Voor wat betreft de voorbeelden die de commissie noemt: • alle PFAS zijn ZZS en vallen onder het beleid dat al van kracht is voor het verwerken van afvalstoffen met ZZS • voor benzeen geldt hetzelfde als voor PFAS. • voor microplastics is er slechts een eerste begin van regelgeving, zoals beperkingen op toevoegen aan cosmetica. Veel microplastics komen echter vrij tijdens de gebruiksfase van producten en omvang en effecten daarvan vragen nog veel onderzoek. Risico's voor mens en milieu en mogelijke lange termijn effecten van microplastics (als nanodeeltjes met vaak veel zzs-stoffen in de matrix) zijn nu nog niet voldoende goed in beeld en/of te kwantificeren. Het CMP is niet te plek om hier op dit moment beleidskeuzes over in op te nemen en daarom komt het ook niet terug in het MER. Voor de reden waarom het MER focust op de afvalfase wordt verwezen naar de laatste alinea van het antwoord op zienswijze 1 in deze tabel.